

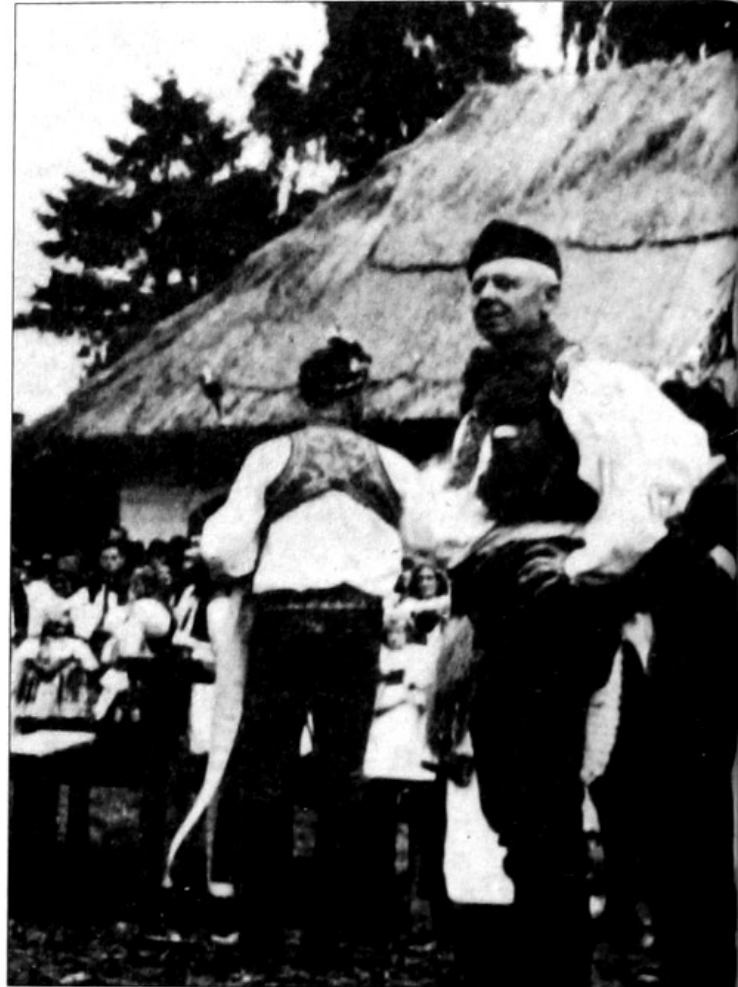
sobnosti kraje

Ze slavnosti Slovácko opět žije, Zlín 1945

Valašská zahrada

Dr. Ladislav Rutte

JUDr. Ladislav Rutte

5. května letošního roku uplynulo sto let od narození JUDr. Ladislava Rutteho, který byl od třicátých do šedesátých let našeho století významnou osobností zlínského kulturního života. Byl pilným a vytrvalým organizátorem národopisné práce nejen ve městě, ale doslova na celém Slovácku a Valašsku. Na Slovácku ovlivňoval výrazným způsobem vývoj folklorismu, tj. společenské aktivity, vedoucí k udržování a rozvíjení lidové kultury v soudobých podmínkách, už od dvacátých let našeho století. Založil Sdružení přátel lidového umění a rázu Slovácku, orientované na pěstování československé vzájemnosti. Napsal desítky popularizačních článků o významu lidové kultury pro rozvoj kultury národní. Stál u zrodu Strážnických slavností, které předznamenal tím, že 8. července 1945 uspořádal se svými spolupracovníky ve Zlíně monumentální národopisnou slavnost s názvem Slovácko opět žije. Významné jsou jeho publikace: Hornácko ve zpěvu, hudbě a tanci, kterou vydal spolu s fotografem Oldřichem Strakou ve Zlíně v roce 1942 a 1950, a Gajdy a gajdošské tradice na Valašsku a Slovácku, kterou vydal ve Strážnici v roce 1964. V rukopise zůstaly k tisku připravené studie: František Bartoš, jeho vztah ke starému Zlínu a jeho dílo, Staré Zlínsko po národopisné stránce, Paměti Františka Kovářika, posledního cechmistra

tkalcovského ve Zlíně, Staropražské tradice předvánoční a další. Soupis Rutteho publikovaných prací, který otiskl docent Ludvík Kunz v Podřevnicku - sborníku prací kronikářů a vlastivědných pracovníků vydaném zlínským muzeem v roce 1969 (č. 1 - 2, s. 61 - 70) čítá na 150 položek.

Stého výročí narození doktora Ladislava Rutteho využíváme k připomenutí jeho projektu Bartošova muzea lidové architektury. Odborná fundovanost tohoto projektu, jeho rozsah, jeho koncepce všestranné využitelnosti včetně opatření, vedoucích k největší ekonomické soběstačnosti, vzbuzují i s odstupem čtyřiceti sedmi let, které uplynuly od jeho knižního zveřejnění náležitý respekt. Skutečnost, že základ projektu byl časopisecky publikován již v roce 1937, tento pocit jen znásobuje.

Rutteho projekt počítá s umístěním celého komplexu muzea lidové architektury v prostoru pod Hradiskem při cestě směrem do Zlína ke Kudlovu, v místě, které si ještě dnes uchovává značnou intimitu prostředí, které je přitom nepatrně vzdálené od centra města, a které má - kromě jiného - i dobré akustické podmínky. Ve zlínském skansenu měly být soustředěny ukázky lidových staveb ze Zlínska, z Valašska, Slovácka i z Hané, což odpovídá geografické situaci Zlína a jeho okolí, vytvářející styčný prostor mezi těmito třemi výraz-

nými národopisnými oblastmi s řadou odlišností v jednotlivých jevech lidové kultury. Respektování této skutečnosti je zároveň základem jedinečnosti Rutteho projektu, spočívající v možnosti bezprostředního srovnávání a vnímání těchto rozdílů velmi přístupným způsobem. Kromě této části, věnované autentickým dokladům lidové architektury, počítá Rutteho projekt s vybudováním velkého přírodního amfiteátru pro řadu typů kulturních programů (rekonstrukcí lidových zvyků a obřadů počínaje, symfonickými koncerty, operními a baletními představeními konče), s budovou správy skansenu, s budovou městského muzea, s řadou objektů sloužících k péči o návštěvníky, v tak zvané Valašské zahradě, včetně ubytovací kapacity v chatkách zbudovaných s výraznými prvky lidové architektury. Některé skansenové objekty měly být obydleny řemeslníky, kteří by provozovali v tomto prostředí svou živnost trvale - nejen jako demonstraci pro diváky.

Naše připomenutí Rutteova projektu Bartošova národopisného muzea v přírodě ve Zlíně není vzdycháním nad idylou „starých zlatých časů“. Jsme přesvědčeni o tom, že je to vhodný způsob, jak u příležitosti úctyhodného jubilea vzácného člověka neplýtvat obecnými frázelemi. Nic totiž lépe nemůže přiblížit soudobé generaci Rutteho smysl pro aktuální potřeby kul-

turního života Zlína, schopnost být v tomto směru na úrovni doby a ochotu věnovat skutečnému svých představ všechny síly. Konec konců jeho cíl, aby se zlínský skansen stal střediskem rekreace všech vrstev obyvatel města, aby byl zdrojem poznání pro žáky zlínských škol všech stupňů včetně tehdejší školy umělecko-průmyslové, ale také aby byl velmi účinnou silou v rozvoji výnosného cestovního ruchu, nepatří ani dnes do katego-

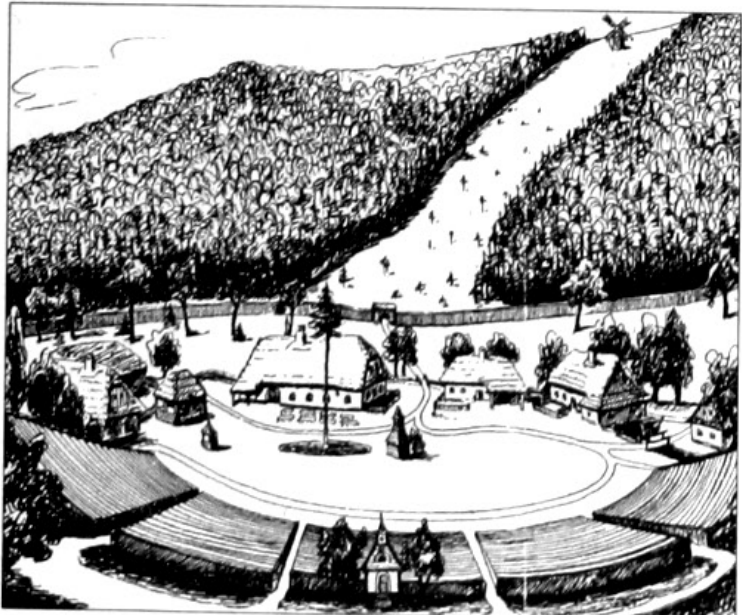
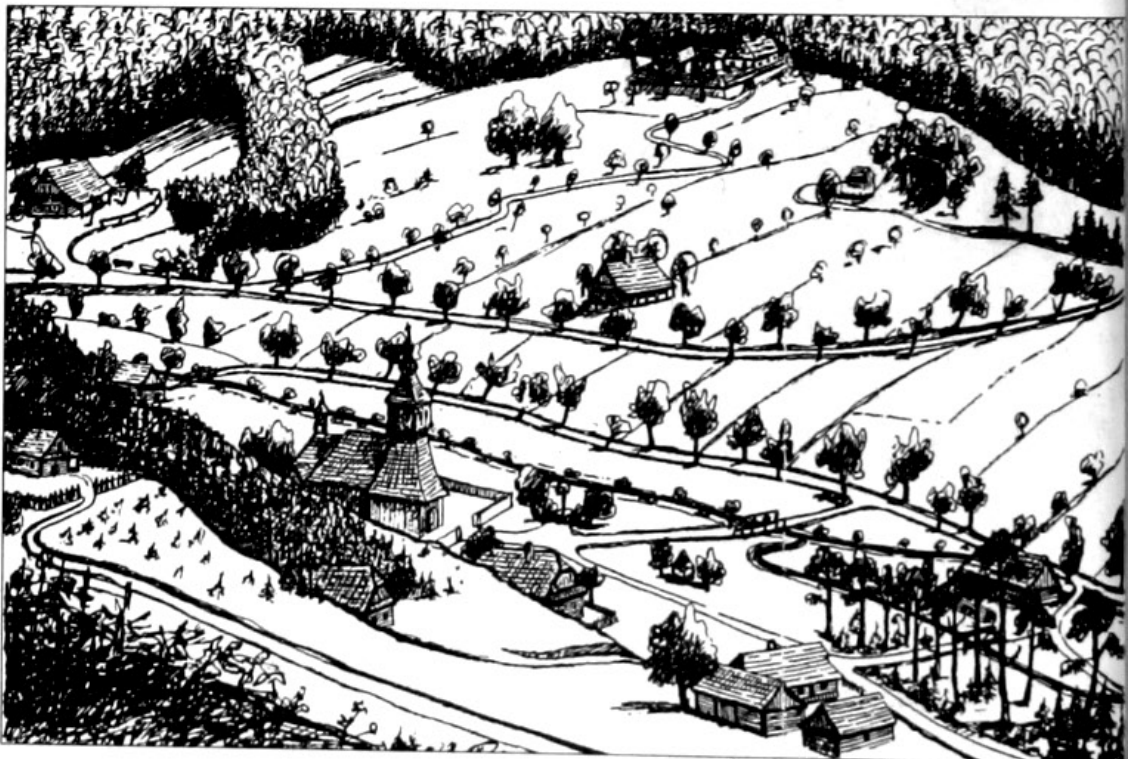
rie staromódních představ národopisných romantiků. Naopak, je pro současnost ve všech směrech inspirující. Z tohoto hlediska můžeme právem litovat, že Rutteho projekt nebyl realizován, přesto, že se pro jeho uskutečnění rozhodla 13. 10. 1945 Technická rada tehdejšího národního podniku Baťa a věnovala dokonce pro tento účel příslušné pozemky.

Inspirující pro současnou dobu je i skutečnost, že vše, co La-

dislav Rutte zorganizoval, prozkoumal, napsal a nasbíral, udělal ve svém volném čase, mimo své každodenní povinnosti, vplývající z aktivního výkonu jeho právnické profese.

Až bude názvoslovná komise města hledat inspiraci pro pojmenování některé z nově vzniklých ulic, nemělo by mezi těmi z nichž se bude vybírat, chybět jméno JUDr. Ladislava Rutteho.

PhDr. Karel Pavlišta

Divadlo v přírodě

Dědina muzea v přírodě

Vlastní budova muzea

UMĚNÍ / Svatava Severinová

(zvuk) Před časem připravila Státní galerie Zlín ojedinělý zajímavý projekt PROSTOR ZLÍN, který patří k tomu nejlepšímu, co bylo možno u nás v oblasti současného výtvarného umění zhlédnout. Moderní umění (a to nejen výtvarné) se však ne vždy ubírá touto cestou. Zjednodušeně lze říci, že řada hudebních skupin produkuje písničky, které se nezpívají, současná vážná muzika vyprazdňuje koncertní sály a oficiální výstavní síně často zejí prázdnotou. Navíc dochází ke zvláštní situaci. V galeriích se stále opakují stejná jména a návštěvníci se na ně nechodí dívat, i když jejich tvorbu povětšinou nerozumějí, ale nechtějí být považováni za hloupé a umění nechá-pající. Tento stav usnadňuje sl-tu-

Dekoratívni talíř

aci tēm, kteří umění záměrně demomizují. Z umění se vytráčí lehkost, nadhled, sebeironie, absentuje humor. Všichni sami sebe berou až příliš vážně. Remeslo ve všech oborech umění dostává na frak. Není prý totiž nutné. Někteří jej neovládají, proto je pro ně pohodlnější být „moderní“. Návrat k řemeslu, který je viditelný v zahraničí, u nás zatím nenastal, přestože ti, kteří něčeho opravdu dosáhli, po-

ném volají. Za všechny citujeme Jiřího Menzla: „Raději slyším, když se mluví o řemesle. Když je někdo dobrý řemeslník a něco v něm je, je to pak třeba umělec. Když je někdo jen umělec a nemá účtu k řemeslu, je to šmírák, šarlatán, i když v této době, která svým spěchem svádí k povrchnosti, mívá často úspěch“.

Proto v našem představování výtvarných umělců regionu vybíráme ty, kteří řemeslo zvládli. Nehledě na to, jakou školu absolvovali či neabsolvovali, v jakých funkcích byli či nebyli a v jakých významných a nyní bezvýznamných prostoro- rách jejich díla visí, kolika tituly byli ověnění. Proto jsme představovali: Otmaru Olivu, Idu Vaulcovou, Roberta

Schindlera, Zdeňka Červínku. Připravujeme po- vidání o Jiřím Vápo- vi, Nadě Čančíkové a dalších.

Dnes o keramice, výtvarní- ci Svatavě Severinové. Je absolventkou UMPRUM v Uher- ském Hradišti, další výtvarné vzdělání získala na brněnské univerzitě. Patří k věkové střední výtvarné generaci. Dlouhou dobu spolupracovala s řadou národopisných souborů, zejména v Uherském Hradišti. Je autorkou řady plaká- tů a obalů na gramofonové des-

ky. Věnovala se i ilustracím, především pohádek. Jejím hlavním výtvarným zájmem je však keramika. Později, po absolvování vysoké školy, se v ní zdokonalovala především u mistra Svatopluka Úřední- ka. Řadu let byla vedoucí výtvarného oboru LŠU Otrokovice. Nyní je na „volné noze“.

K hodnocení její tvorby cituje- me dva z teoretiků umění.

Dr. LUBA ZÁBRANSKÁ

Svatava Severinová tematicky čerpá z lidové poezie, pohádek a lidových písní, ale nejsou to jen námětové a formální svazky. Jež poutají autorku k tradici. Ty přetavuje vlastním uměleckým naturelem a myšlením člověka současné doby. Je to hluboce niter- ná nota jejího výtvarného projevu: mílostnost, laskavost, lidské teplo, vůně rozkvetlých stromů, sladkost medu, melodie zvlněných kopců, hudba domo- va. Díky tomuto bytostnému souznění nezůstává autorka u dekorativní rytmičnosti lidové formy, jejíž výtvarnou řeč ovládá s přirozenou samozřejmostí. Tím, že poetizuje výtvarnou for- mu a citlivě aktualizuje dávné symbolické výrazy, v nichž je zhmotněna lidová životní poezie, posouvá původně dekorativní funkci děl k vážné umělecké vý- povědi.

Prof. VLASTIMÍR JELÍNEK

Komorní keramika Svatavy Severinové nemá ctižádost ovlá- dat velká prostranství. Cítíme, že invenčně různorodé talíře, mísy, reliéfní plastiky, jsou od počátku určeny k dotváření interiérů na- šich domovů. Zesváteční a roz- září prostředí, vtisknou mu kon- krétní jedinečnost. Nikdy to ne- jsou prostě pasivní bytové doplňky. Proměňují se v činitele, který splňuje nejen estetické, ale i etické poslání výtvarného díla. (...) Tvarově zajímavou skupinu prací tvoří kompozice s prosto- rově uvolněným členěním, mají- cí charakter ikebany, umožňují- cí spojení keramického tvaru s květy, což přináší možnost dal- šího obohacování výrazu kera- miky.

Svatava Severinová usiluje ve své tvorbě o navození pohody

a optimismu. V jejich dílech ne- ní místa pro velikášství, snob- ství, nabubřelost. Síří kolem se- be atmosféru jasu a křehkého ci- tu. A to jsou rysy tvorby, v níž je možno spatřovat záruku dobré práce.

U příležitosti nečekaného ži- votního jubilea umělkyně se nad jejím životem zamysleli i její spoluobčané z blízkého polofiktivního města Kržle v následujícím příspěvku:

Narodila se v Čeladné v Bes- kydech. Její dětství je pozname- náno krutým a drsným prostře- dím hor, kde jak se říká končí ka- mení a začíná bída. Proto se umělkyně živila sběrem les- ních plodů, pitím bylenných ča- jů, provázením bekotem ovci a výrobou žitně- ce. Stačila však přečíst celou místní lidovou knihovnu a zhlédnout v ostravském divadle přespo- čet oper.

V roce 1958 sestupuje uměl- kyně z hor a ocitá se náhle a zcela nepří- pravena v cent- ru kulturního dění v Uher- ském Hradišti. Tento šokový přechod na ní mocně zaposo- bil. Ukládá se až po vylou- čení z internátu a školního stra- vování uměl- ko-průmyslové školy. S budou- cím manželem se zde míjí ku svému prospě- chu bez povšim- nutí. Násled- kem toho zdár- ně dostuduje, a to nejdene- krát. Její další život je pozna- menán tvůrčí prací výtvarní- ce a neustálým překonáváním

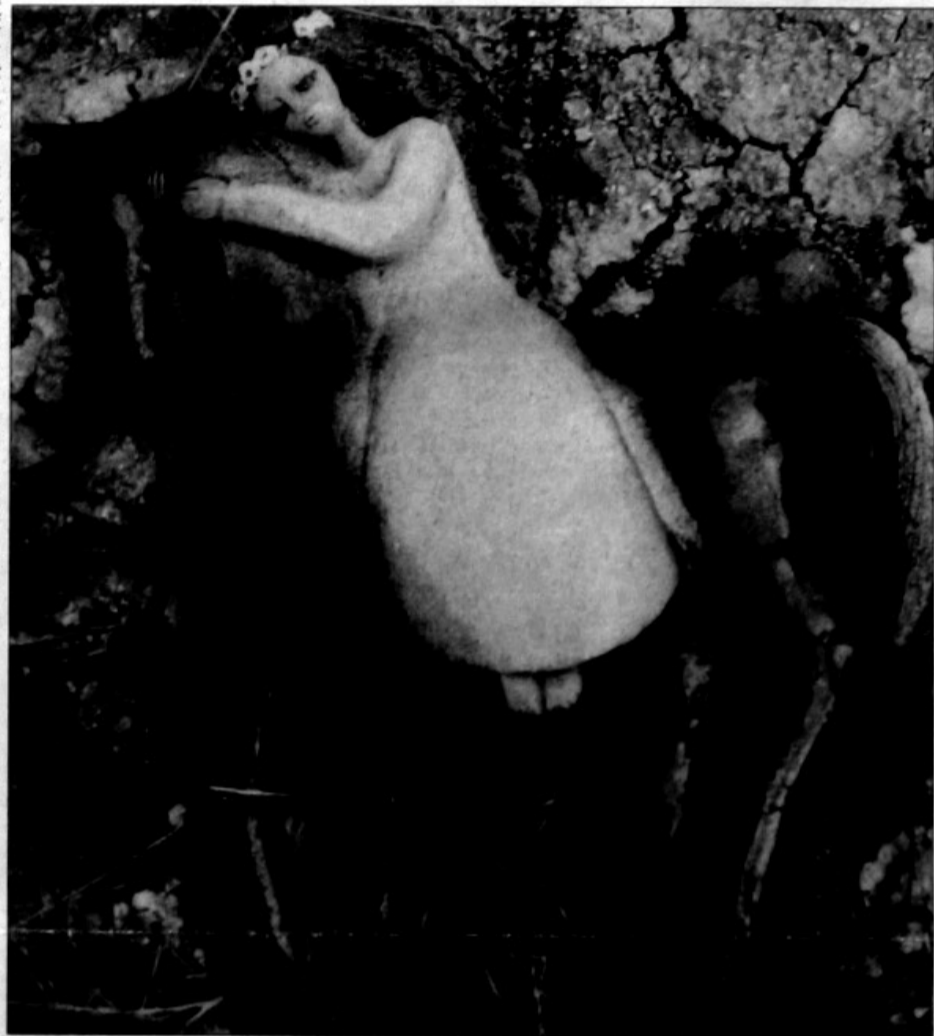
překážek, která jí rafinovaně sta- ví do cesty současný manžel a je- ho přátelé. Věru, nelehký úděl umělkyně.

Přes všechny překážky, starost o rodinu, umělecký rozvoj, luště- ní krížovek, rozvíjení domácích řemesel, odbojovou činnost v městě Kržle, studium a četbu stačí umělkyně dělat kupodivu i keramiku. Na rozdíl od manžela pohrdá funkcemi, neubrání se však útlpně a musela se stát člen- kou revizní komise ROHu.

Přestože umělkyně již řadu let žije v civlizované společnosti a částečně si osvojila její zvyky, ozvala se v ní opět pasienkovitá podstata jejího rodného Beskyd- ska a vypracovala projekt chovu

koz bezoárových ve městě Kržle. Tímto činem předjala jasné mo- ravskou myšlenku na ochranu zvířat, později převzatou někte- rými pragocentristy (J. Štroblo- vá). Patrně k tomu došlo infiltra- cí přes zlínského spisovatele a zoo- technika, člena PEN-KLUBU etc. Ing. Antonína Bajaju, kterému se pod záminkou ochrany chovu po- dařilo k jinak plaché umělkyni přiblížit. Ale tímto problémem se jistě bude zabývat vedení Mace- chy Moravské, jejíž je město Krž- le členem.

Občané svobodného města Kržle přejí umělkyni u příležitosti jejího životního jubilea hodně sil, pracovního elánu, dobrou hlínu, jemnou ruku a šťastné nápady.

Dívka a kůň

Rozhovory / Aby mohlo být i na Hostýně pěkně

O přítomnosti Hostýna roz- mlouval s Vladimírem Tomeč- kem, ředitelem Matice Svato- hostýnské, zlínský spolupracov- ník Svobodné Evropy Antonín Bajaja.

• Jaký je současný Hostýn?

Pohled na současný Hostýn bych rozdělil na dvě části. V prv- ní řadě je to část duchovní, kte- rá je podstatná a nejdůležitější. Druhou část tvoří pohled očima poutníků a nás, kteří na Hostý- ně žijeme - to je pohled zvenčí, po té vnější realitě. Tedy v jakém stavu je všechno, co patří k po- jmu Svatý Hostýn.

Zesnulý arcibiskup Vaňák, kterého zde máme na jeho vlast- ní žádost pochovaného na hostýnském hřbitůvku, ustanov- il ještě za svého života duchov- ním správcem Hostýna otec z řá- du Tovaryšstva Ježíšova, kam jsem vstoupil tajně ještě před li- stopadem. Tehdy jsem ještě ne- tušil, co mě čeká. Zjišťoval jsem, co zjišťují lidé na různých míst- ech republiky, že mnoho věcí je velmi zanedbaných.

Páter provinciál si přál, aby na Hostýně byl umístěn noviciát To- varyšstva Ježíšova. Přihlášeno bylo 22 noviců. S tímto úkolem bylo spojeno mnoho technických podmínek. Budovali jsme kuchyň, hygienické zařízení i vlast- ní ascetorium - třídu, ve které se novicové scházeli s těmi, kteří je vedli. Za přispění dobrých lidí jsme zvládli řadu stavebních úprav.

Hned v první poutní sezóně jsme pozorovali velký vzrůst to- ho, čemu říkáme ctnost pokání. Na Hostýn přijelo sedm kněží,

kterí dostali dispozici, ale zjistili jsme, že to na poutní období ne- stačí. Poutníci přicházejí k svá- tostí směnám, a to často po mno- ha letech - deseti i padesáti. Na jedné straně jakoby tedy křes-ťanství upadalo vlivem konzum- ního způsobu života i toho, že li- dem po léta chyběly základní in- formace o církvi, a na druhé straně pozorujeme i opak, že se lidé po letech k církvi vraceli. To je pro nás dobré zjištění.

Specifikou Tovaryšstva Ježí- šova jsou cvičení sv. Ignáce z Lo- yoly, tzv. exercicie, které jsme chtěli na Hostýně věřícím umož- nit. Tzv. poutní domy, které by byly k tomu účelu vhodnými ob- jekty, byly v té době ještě v ru- kou státu. Stát je doslova ukra- dil v padesátých letech. Causa Hostýn však byla po dvakrát vy- řazena z jednání Federálního shromáždění s odůvodněním, že žadatelem není zákonný majitel. Hostýn nepatřil ani arcibiskup- ství ani duchovní správě. Zjistilo, že právním subjektem je tzv. Matice Svatohostýnská, kterou založil tatíček Stojan před více než 120 lety, pozdější olomouc- ký arcibiskup. Tato matice ne- byla nikdy zrušena, jen komu- nisty zakázána. V noci z 13. na 14. dubna 1950 bylo do vězení vyvezeno pět kněží a sedm re- holehnic bratří, členů Tovaryš- tva Ježíšova. Někteří zemřeli, jiní přežili. Jeden z nich se na Hostýn vrátil a pracuje zde jako zповědník a spirituál. Dnes je člen Matice Svatohostýnské přes 3 200.

• Kdo objekty na Hostýně po léta užíval?

Byly to především dvě institu- ce: Ústav sociální péče pro men- tálně postižené a Restaurace a Ji- delny. S RaJ problémy nebyly, při jednání s ústavem sociální péče však problém vznikl, proto- že s něčím takovým nepočítal. Zákonná lhůta pro vyklizení ob- jektů byla stanovena až na deset let. Hledali jsme možnosti vzá- jemné dohody, která byla způ- sóbku velmi nadějná. Během krátké doby se však situace zvrá- tila a začala kampaň proti To- varyštvu, církvi i proti mě osobě.

Vyvrcholilo to příjezdem br- něnské televize, která sem příje- la natočit film. Paní redaktorka Zdena Příkaská mi v rozhovoru zničehonic řekla: - Já na vás vi- díím, jak ty děti nenávidíte. Mne to zabolelo, protože jsem si s dět- mi vždycky velmi dobře rozuměl. Nechtěl jsem pomáhat na filmu, který je předpojatý. Ona ovšem svůj záměr uskutečnila i proti mému zákazu. Filmovala také mne, když jsem reagoval na opa- kované zvonění na faru. Doku- ment způsobil v republice velmi negativní reakci. Sestřiháním záběrů našeho administrátora, který přivázel jídlo pro exerci- tanty, vznikl dokonce dojem, že auto řídím já a že snad ohrožuji filmaře, což redaktorka dokre- sila výkřikem: - On nás snad pře- jede! Bylo to nechutné, uvažova- li jsme o trestním oznámení.

• Publicistika se zřejmě dá dělat různě ... Jak to tedy s dětmi nakonec dopadlo?

Všechny rozhovory vedly na- konec k rozumnému řešení, proto- že drsné prostředí Hostýna ne- ní pro děti vůbec prospěšné.

Dnes vznikl také zásluhou dr. Zavadila, přednosty Okresního úřadu v Kroměříži, nový moder- ní areál pod Hostýnem vedle ves- ničky SOS ve Chvalcově a všich- ní se těší, až se tam celý ústav přestěhuje. Tak by se pro hosty uvolnil hlavní poutní dům, vy- stavěný poutníky, kteří v rukou a na zádech vynesli kameny na tuto dvoupatrovou budovu. Si- tuace se natolik uklidnila, že jsme již první dva domy obdrže- li do užívání. Zde dosud proběh- lo přes 60 kursů duchovních cvič-ění k velké spokojenosti těch, kteří zde svůj duchovní život ob- novili a mnozí také začali.

• Duchovní správu se daří obnovovat. V jakých materiál- ních podmínkách?

Základní materiální podmínky pro poutníky zůstávaly špatné: chyběla voda a kanalizace byla v naprosto nevyhovujícím stavu. Podobně cesty a chodníky. Hle- dali jsme nové zdroje vody. Mezi třemi pozvanými proutkaři byl i páter Tomáš Špidlík z Vatiká- nu, který byl právě na Hostýně. Dnes již máme novou studnu hlubokou 51 metr a začali jsme práce na novém vodovodním řá- du na celém Hostýně. Na kana- lizaci se pracuje i za přispění okresního úřadu.

• Takže problémů ubývá.

Některé zatím zůstávají. Pro nás jsou to v současné době vy- sloužilé krámky, které bychom rádi nahradili jiným řešením, a tak baziliku stavebně očistili. Opět dochází k odporu a různým kampaním, které nevycházejí z obecného zájmu a prospěšno- sti. Chceme zmodernizovat služ-

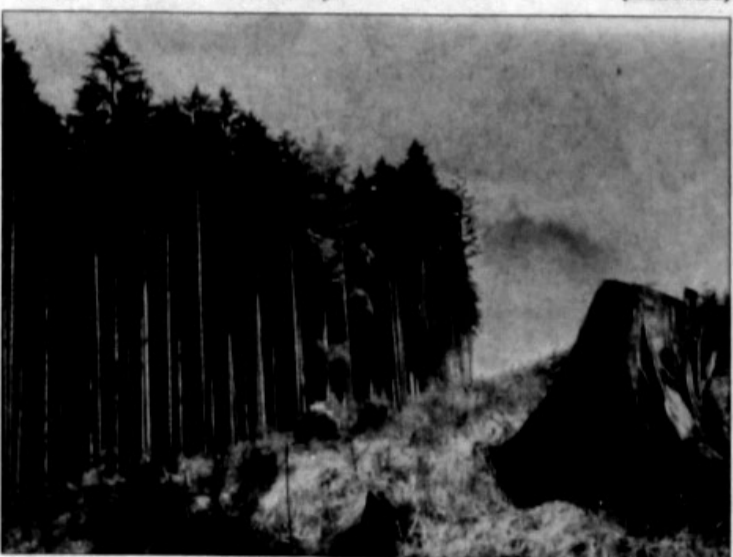
by poutníkům, které na Hostýn samozřejmě patří, ale bude za- potřebí ještě hodně trpělivosti a přesvědčování, že naše snaha je vedena dobrými úmysly. Čas- to ale chybí vůle k dialogu. Prá- vo rozhodovat ve prospěch zájmu celého Hostýna zůstává nicméně v rukou majitele, a tím je již od roku 1890 Matice Svatohostýn- ská. Tehdy poutníci za velké pe- níže vrch Hostýn koupili od hra- běte Laudona. Právě Matice tyto krámky vystavěla a pronajímala je sociálně slabším zájemcům. Jejich postavení bylo dáno ži- vnostenským oprávněním, nikoli vlastnickým právem. Aby mohlo být na Hostýně pěkně, nemělo by se na vlastnicka pohlízet jako na zločince. Jednáme v zájmu sta- tisíců poutníků, kteří na Hostýn

přicházejí. Mnohé stánky již své- mu původnímu účelu stejně ne- slouží, neprodávají se v nich a jsou užívány jako soukromé chaty.

• Hovořili jste o vodě a pod- minkách prodeje na Hostýně, máte ještě něco do třetice z těch materiálních změn, kte- ré se na Hostýně chystají?

Máte štěstí, právě jednáme se specializovanou firmou VESTAS o podpisu na kontraktu o vybu- dování větrné elektrárny na sv. Hostýně, takže bychom mohli mít ještě letos vlastní zdroj ener- gie v podobě větrné elektrárny. No a ještě uvažujeme o zavedení plynu. Hostýnská hora by tak mohla být nejen energeticky so- běstačná, ale i v ekologicky vy- váženém prostředí.

(Kráčeno)

V hostýnských lesích

Foto: J. Karásek